

ESEJI DUBRAVKE UGREŠIĆ

Jesen našeg vijeka

Osjećanje epohe na zalazu, ispadanje iz tračnica suvremenosti, intelektualno gubitništvo u društvu koje se klanja božanstvu profita, melankolija, često isprekidana ironijom i cinizmom ili uzdrmana bijesom. Bijes svjedoči o trajanju nemira, o beskompromisnosti i neuklopljenosti u klišeje o mladosti i starosti, revolucionarnome i diplomatskome dobu. Onda iznova melankolija kao prevladavajuće raspoloženje teksta.

Autor: [Katarina Luketić](#)

Fabrika knjiga / Promo fotografije Fabrika knjiga (Foto)

Datum objave:
15.12.2013 8:00
Zadnja izmjena:
15.12.2013 22:05

Tako bi se fragmentarno mogao sažeti dojam što ga ostavljaju eseji Dubravke Ugrešić iz njezine nove zbirke Europa u sepiji koja se po temama, značenjima i načinu komponiranja nastavlja na njezinu odličnu, nagrađivanu zbirku Napad na minibar. Točnije, vrijeme „tekuće modernosti“ i fluidnih identiteta, konzumerizam i spektakularizacija života, relativizam vrijednosti, kult amatera i druge teme o kojima je pisala u nekim esejima iz ranije zbirke, sada su razrađene, proširene i obogaćene na način da čine gotovo dijagnozu devijacija našeg vremena.

Europsko crnilo

Europa u sepiji podijeljena je u tri cjeline, svaku otvara po jedan citat iz

sjajnog romana *Zavist* ruskog pisca Jurija Oleše, a istom je romanu posvećen i jedan od najboljih eseja pod nazivom *Manifest*. Doista, teško je zamisliti knjigu koja bi bolje odgovarala autoričinu ritmu, svjetonazoru i raspoloženju, jer ne samo da se ona otvoreno svrstava u grupu „gubitnika“, tj. ljudi starog doba koji se ne snalaze i ne pružaju dovoljan otpor, čak zavide, novome, nego i cijela knjiga odiše osjećanjem odlaska poznatog svijeta, istrošenosti postojećih paradigmi i prijeteće najave novoga duhovnog doba, kako kaže Peter Sloterdijk, „doba praznih anđela“.

Dubravka Ugrešić

U tom novom dobu unutar Europe više nema čvrstih granica, nema ideoloških podjela na Istok i Zapad, niti personaliziranih neprijatelja. Posvuda se sada proteže samo tržište i posvuda prevladavaju neizvjesnost, siromaštvo i iskorištavanje, a jedino gibanje na tom golemom tržišnom prostranstvu čine stalne migracije ljudi u potrazi za poslom i zaradom, za nedostižnim osjećajem sigurnosti. U ovim se esejima zato toliko često spominju Poljaci, Litvanci, Rumunji, ljudi s prostora bivše Jugoslavije... na privremenom radu u Nizozemskoj, Irskoj i drugim zemljama, koje autorica susreće – i sama u svojevrsnom gastarbajterstvu, putujući Europom na razne konferencije i književna čitanja – i prepoznaje ih kao svoju istočnoeuropsku/balkansku braću i sestre. „Dugo trajanje“ kulturološke povezanosti Istočne Europe, tj. Balkana prepoznaju se tako i u sadašnjosti, u sličnoj kartografiji kretanja za poslom i sličnim dramama što ih žive stranci u zapadnim društvima. Nostalgija za prošlosti ovdje se ne sastoji u stvarnoj želji da se oživi jedan propali sustav s rigidnim ideološkim granicama u obliku u kakvom je bio. Prije je to nostalgija za

vremenom u kojem je postojala nada i pozitivna imaginacija o Zapadu, jer, kako je autorici rekao jedan rumunjski taksist vozeći ju ulicama Londona: „Puno smo sanjali u komunizmu, i to je bio njegov najbolji dio“.

Hrvatska vila kao boginja potrošačkog društva

Sepija u kojoj Ugrešić oslikava hrvatsku zbilju još je zagasitijeg tona. Nazire se tu tinjajući nacionalizam iz devedesetih o kojem je pisala još u esejima iz Kulture laži, kao i refleks globalne besperspektivnosti i nove-stare istočnoeuropske i balkanske nesigurnosti, pa za nju nakon posjete Zagrebu „ostaje samo tuga, ona tuga koja dolazi od bespomoćnosti, od gledanja malog, prljavog, kućnog porna, od jeftine prevare, od spoznaje da su nas prevarili šibicari“. U vremenu grotesknih, karnevalski izokrenutih vrijednosti, hrvatsku vilu kao mitsko biće koje utjelovljuje ljepotu hrvatske zemlje i patriotski osjećaj na odgovarajući način utjelovljuje mlada, anonimna, retuširana manekenka sretnog osmjeha koja na jednom bilbordu reklamira donje rublje planetarno popularne robne marke. Istovremeno, život ispod bilborda bruji novim-starim nacionalnim isključivostima i klerokonzervativizmom.

U novom se dobu mijenja i uloga književnosti i uloga autora/pisca, pa Ugrešić nekoliko eseja posvećuje promjenama paradigme, očekivanjima tržišta i zahtjevima za prilagođavanjem vlastita pisanja nekom ideološkom ili svjetonazorskom kalupu (npr. kalupu „pisci s Balkana“ koji joj se često podmeće u inozemstvu). I u književnosti se tako prepoznaju stereotipne mentalne mape s utvrđenim odnosima moći, pa autorica iznova pretresa rodnu neravnopravnost i činjenicu da je književnost prevladavajuće muška igra. Nije to tako samo u patrijarhalnim balkanskim društvima; istu neravnotežu ona nalazi u uzornoj Norveškoj kada se u izbor deset najboljih nacionalnih pisaca svih vremena uvrste tek dvije spisateljice. Ugrešić je također vrlo senzibilizirana na često devijantno poimanje emancipacije u današnjici, koje se, riječima jedne druge autorice, sastoji najčešće tek u normalizaciji ženske golotinje u javnoj sferi.

Iskustvo nomada

Europa u sepiji sadrži još niz kraćih eseja posvećenih fenomenima svakidašnjice, masovne kulture, promjenama u doživljaju privatnosti i sl. Ono što ih u stilskom,

Dubravka Ugrešić objavila je knjige priča Poza za prozu (1978) i Život je bajka(1983), romane Štefica Cvek u raljama života (1981), Forsiranje romana-reke(1988), Muzej bezuvjetne predaje(1997), Ministarstvo boli(2004) i Baba

kompozicijskom i jezičnom smislu objedinjuje to je izvanredna sposobnost da se u svakodnevnome iščitava „struktura osjećanja epohe“, da usputna radnja poput kupovine kave u Starbucksu s vlastitim imenom otisnutim na papirnatoj čaši (strategija personaliziranog pristupa kupcu) može biti impuls za analizu složene priče o autorstvu i autentičnom književnom glasu. Pomalo voajerski, Ugrešić prati ritmove raznih gradova, bilježi signale novog doba, traga za internetskim fenomenima..., a u takvom se stvarnom i mentalnom nomadstvu autorice kojoj je egzil odavno postao dom formiralo njezino iskustvo i upućenost s kojima uspijeva dijagnosticirati stvarnost.

Jaga je snijela jaje(2008), i zbirke eseja Američki fikcionar(1993), Kultura laži(1996), Zabranjeno čitanje (2001), Nikog nema doma (2005) i Napad na minibar (2010). Djela su joj prevedena na gotovo sve europske jezike. Za svoju prozu i eseje dobila je brojna međunarodna priznanja. dubravkaugresic.com.

Na kraju, nema mnogo domaćih ni regionalnih autora/ica koji su održali kontinuitet književno visokovrijednog i društveno angažiranog esejizma u nekoliko knjiga kao što je to učinila Dubravka Ugrešić, počevši s Kulturom laži, preko Zabranjenog čitanja, Nikog nema doma, Napada na minibar, do Europe u sepiji. Taj esejizam karakterizira velika raznovrsnost motiva, dinamičnost pisanja, kontrapost motiva i značenja i autentično kombiniranje dubinskih uvida i ironije, melankolije i duhovitosti. Ukratko, mračne dijagnoze i snažna demonstracija literarnog otpora.

[Odlomak iz eseja Muzej sutrašnjice](#)

Dubravka Ugrešić: [Europa u sepiji, Fabrika knjiga, Beograd, 2013.](#)

Sviđa ti se članak? Preporuč ga prijateljima!

Komentiraj

Like { 10

Tweet { 0